

ეკონომიკური თეორიის თანამედროვე პრობლემები

ნაზი ჭიკაიძე
სტუ პროფესორი
ბეკარ კილასონია
სტუ დოქტორანტი

MODERN PROBLEMS OF ECONOMIC THEORY

Nazi Chikaidze
Professor of GTU
Bekar Kilasonia
GTU PHD

SUMMARY

When it comes to economic theories, it is important to emphasize that non-economic doctrines and theories would actually be able to function fully in the state. It is precisely economic theories that ensure that any country is able to use its resources properly and thus derive economic benefits. Every state strives to be economically robust and healthy, but only to a small extent. The development of the world was followed by numerous changes and eventually development on a global scale.

Economic theories that allow for some leverage need to be reconsidered over time to build a strong state, no matter how much or how accurately it is conveyed. The need for revision stems from the fact that over the years a number of theories or doctrines have undergone transformation, changes caused by various causes.

Key words: „Economic theories“, „Friedman’s Monetary Economic Theory“, „Neoclassical economic theories“, „The General Theory of Employment, Interest and Money“, „Globalization“.

შესავალი

როდესაც საქმე ეხება ეკონომიკურ თეორიებს აუცილებელია ხაზი გაესვას იმ უმთავრეს ფაქტორს, რომ არა ეკონომიკური მოძღვრება და თეორიები, რეალურად შეუძლებელი იქნებოდა სახელმწიფოს სრულფასოვანი ფუნქციონირება. სწორედ ეკონომიკური თეორიები გახლავთ იმის გარანტი, რომ ნებისმიერმა ქვეყანამ შეძლოს მის ხელთ არსებული რესურსების ჯეროვანი გამოყენება და შესაბამისად ეკონომიკური სარგებლის მიღება. ნებისმიერი სახელმწიფო ცდილობს იყოს ეკონომიკურად ძლიერი და ჯანსაღი, თუმცა ამას მცირედი რაოდენობა თუ ახერხებს. ეკონომიკური თეორიები, რომლებიც საშუალებას იძლევიან შეიქმნას გარკვეული ბერკეტი ძლიერი სახელმწიფოს შენებისა, დროთა განმავლობაში გადახედვას საჭიროებენ, იმისდა

მიუხედავად თუ რა ოდენობის ან რამდენად ზუსტადაა ის გადმოცემული. გადახედვის აუცილებლობა კი გამომდინარეობს იქიდან, რომ წლების მანძილზე რიგმა თეორიებმა თუ დოქტრინებმა განიცადა ტრანსფორმაცია, ცვლილებები, რომლებიც გამოწვეული იყო სხვადასხვა მიზეზებით.

ძირითადი ნაწილი

მსოფლიო განვითარებას თან მოჰყვა უამრავი ცვლილებები და საბოლოო ჯამში განვითარება გახლდათ გლობალური მასშტაბით. სწორი, მეცნიერულად დასაბუთებული და გამართული თეორიული მოძღვრება საუკუნეთა მანძილზე ინარჩუნებს აქტუალობას და ამ თვალსაზრისით იგი ყოველთვის თანამედროვეა, თუმცა მას გააჩნია რიგი პრობლემები, რომელზედაც ქვემოთ ვისაუბრებთ. მაგალითად ჯონ მეინარდ კეინზი რომელიც ითვლება თანამედროვე მაკროეკონომიკური თეორიის ფუძემდებელად, დასაქმების, სარგებლისა და ფულის ზოგადი თეორია – სრულიად ახალი ეკონომიკური აზროვნების საფუძველი გახდა. ნაცვლად იქამდე გაბატონებული აზრისა, რომ ეკონომიკა თვითრეგულირებადია (რაც ნიშნავს იმას, რომ არ საჭიროებს მთავრობის ჩარევას ეფექტურად ოპერირებისთვის), ზოგადი თეორია გვეუბნება, რომ ეკონომიკა მიდრეკილია ხანგრძლივი რეცესიებისა და კრიზისებისაკენ. ზოგადმა თეორიამ საფუძველი ჩაუყარა კეინსიანიზმს – მიმართულებას, რომელიც მეოცე საუკუნის ერთ-ერთ ყველაზე გავლენიან ეკონომიკურ სკოლას წარმოადგენს. მისი პოპულარობა 2008 წლის კრიზისის შემდეგ, კვლავ გაიზარდა.

კლასიკოს ეკონომისტებს სჯეროდათ, რომ საქონლისა და მომსახურების მიწოდება ყოველთვის ნაკლებია მოთხოვნაზე. შესაბამისად, მათი აზრით, მოთხოვნა ყოველთვის იარსებებს, მას შემდეგ, რაც ბაზარი საქონლის ფასს განსაზღვრავს. ეს თეორია ჟ.ბ. სეის კანონის სახელით არის ცნობილი და მას ასევე ეთანხმებოდა XIX საუკუნის ყველაზე გავლენიანი კლასიკოსი ეკონომისტი დევიდ რიკარდო. ტრადიციულმა ეკონომისტებმა ეს თეორია ასევე მოარგეს შრომის ბაზარს, ანუ ისინი ამბობდნენ, რომ დასაქმება დამოკიდებულია შრომის ფასზე, ანუ ხელფასებზე, ან სხვა სახის შემოსავლებზე, რომელსაც იღებს დასაქმებული დამსაქმებლისგან შრომის სანაცვლოდ.

შესაბამისად, ტრადიციულ ეკონომისტებს სჯე-

რათ, რომ უმუშევრობის შემცირება შესაძლებელია სწორედ შრომის ფასის შემცირებით, ანუ სახელფასო განაკვეთის დაწევით. კეინზი ეწინააღმდეგებოდა ამ აზრს და ამბობდა, რომ დასაქმების ეს კლასიკური თეორია დგას ორ ფუნდამენტურ დაშვებაზე, რომლებსაც „გადახედვა“ სჭირდება. პირველი ისაა, რომ კლასიკური გაგებით, ხელფასი ტოლია შრომის ზღვრული პროდუქტისა, მეორე კი ისაა, რომ გადახდილი ხელფასი საკმარისია მუშების დასარწმუნებლად, რათა გაყიდონ საკუთარი სამუშაო ძალა. ამ ორი დაშვების მიხედვით, შრომის ბაზარი განსაზღვრულია სამუშაო ძალის მიწოდებით და მასზე მოთხოვნით, ანუ ბაზარი მიისწრაფვის იმ მდგომარეობისკენ, სადაც მიწოდებული სამუშაო ძალა მთლიანად შთანთქმულია მასზე მოთხოვნით. შესაბამისად, ასეთ გარემოში, უმუშევრობა არის რალაც უჩვეულო მოვლენა, გამოწვეული ეკონომიკური შოკების მიერ, რომელიც თავისუფალი ბაზრის პირობებში შრომის ფასის (ხელფასების) შემცირების გზით მცირდება. ამ თეორიის მთავარი არსი იმაში მდგომარეობს, რომ თუ დამსაქმებელიც და დასაქმებულიც თავისუფალია ყოველგვარი რეგულაციისგან, მხოლოდ მათ შორის ხელფასზე მოლაპარაკების გზით დაუბრუნდება შრომის ბაზარი სრულ დასაქმებას. რეალურად ეს თეორია გახლავთ შესანიშნავი იმ გაგებით, რომ ის იმ დროში და ახლაც ასახავს იმ რეალობას რომელიც გასაზღვრავს ქვეყნის ეკონომიკურ მდგომარეობას, თუმცა მასაც გააჩნია რიგი სისუსტეები, რომლებიც შემდეგში სხვადასხვა პრობლემების გამომწვევი შესაძლოა გახდეს. არა მარტო კეინზის, არამედ ნეოკლასიკური ეკონომიკური თეორია, ფრიდმანის მონეტარული ეკონომიკური თეორია, ვერ იქნება სრულყოფილი იქიდან გამომდინარე, რომ იცვლება გარემო ფაქტორები, ხდება რაციონალური გადაფასებები და შესაბამისად ამ თეორიათა გადაწყობაც აუცილებელია. პრობლემა სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ შესაძლოა რომელიმე თეორიამ კონკრეტულ სახელმწიფოს მისცეს ძალიან კარგი შედეგი თუმცა სხვა სახელმწიფოსათვის იგივე შედეგის მომტანი ვერ გახდეს. თეორიათა გამოყენება, მისი დაფუძნება დამოკიდებულია თავად სახელმწიფოს მიზნებსა და მის ხელთ არსებულ ბუნებრივ თუ ადამიანურ რესურსებზე.

ნებისმიერი მცდელობა იმისა, რომ არსებული თეორიები მოერგოს ეკონომიკას და იყოს ის განვითარებადი და მზარდი, ვერ იქნება მიღწეული თუ გარემო ფაქტორები არ იქნება გათვალისწინებული. გარემო ფაქტორებთან ერთად აუცილებელია გათვალისწინებული იყოს თავად შიდა ფაქტორები. მსოფლიოს უმეტესი ქვეყნები, მხედველობაში ვიღებთ წამყვანი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებს, უმაღლესე შესაძლოა წააწყდნენ დიდძალ სიძნელებებს თუ სწორად არ იქნება გათვლილი არსებული რისკები. როდესაც ხდება ამ თუ იმ თეორიების აკუმულირება და ერთ ჩარჩოში ჩასმა, აუცილებელია იმ რისკების

შეფასება და გაანალიზება, რომელიც მასზე ქმედითად მოქმედია.

ნებისმიერი სახელმწიფო ცდილობს იყოს წამყვანი ეკონომიკის კუთხით, ანუ მისი ეკონომიკური სიძლიერე გამოხატული იყოს ინოვაციებში და წარმოადგენდეს განვითარების ღერძს, თუმცა ეს არსებული დოქტრინებითა და თეორიებითაა მიღწევადი. ამ თეორიებს კი თან ახლავს მუდმივად პრობლემები, რომელთა გადაფასება ხორციელდება პერიოდულად და საბოლოოდ სახეზე გვაქვს ახალი მოდერნიზებული და მასზე მორგებული თეორია. სწორედ თეორიების არასწორი შეფასება და დანერგვა იწვევს დიდ პრობლემებს სხვადასხვა სახელმწიფოებში.

მაგალითისათვის ავიღოთ საქართველოში, ბოლო წლებში მეტნაკლებად არასტაბილური ვითარება შეინიშნება. არასტაბილური ვითარება არამარტო ეკონომიკის სფეროში, არამედ ყველა სფეროშია წარმოდგენილი. მით უმეტეს როდესაც ინფლაციის დონე ძალიან მაღალია და ლარის კურსი ყოველდღიურად ცვალებადია და გაუფასურებისკენაა მიდრეკილი. დღითიდღე იცვლება მოსახლეობის ნდობა მთავრობისა და სხვადასხვა საფინანსო ორგანიზაციების მიერ, რომლებიც წამყვანი როლის მატარებლები არიან ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებაში. ჩვენი ქვეყნის ასეთი მდგომარეობა მართალია გამომწვეულია სხვადასხვა შიდა თუ გარე ფაქტორებით, თუმცა აუცილებელია იმის აღიარებაც, რომ ეკონომიკური ზრდისა და გაჯანსაღების მოდელი ან არასწორად არის არჩეული, ან ის რისკები არ იყო გათვლილი, რომელიც პირდაპირი დამოკიდებულებით შემოიფარგლა. ძალიან ბევრი მაგალითები შეიძლება მოვიყვანოთ სხვადასხვა თეორიებზე და მათ პრობლემებზე, თუმცა უმთავრესი მაინც ის გახლავთ, რომ დროთა განმავლობაშიუ აუცილებელია ამ თეორიათა მოდერნიზაცია და სწორი გეზის არჩევა. შესაძლოა თეორია ქალაქებზე სხვანაირად იყოს ასახული, თუმცა რეალური ჩვენება ძალიან განსხვავდებოდეს მოსალოდნელისაგან. სწორედ ამიტომ ხაზგასმით შეიძლება იმის თქმა, რომ სანამ არსებული თეორიები არ იქნება თანამედროვეობის შესატყვისი, ის ვერანაირად ვერ შეძლებს სწორ და გამართულ ფუქციონირებას. ცვლილებები თეორიებში იმდენად უნდა იყოს აღქმადი და გასაგები, რომ ქვეყანამ შეძლოს მის საფუძველზე წინსვლის შესაძლებლობა. თეორია რომელიც უბრალოდ ქალაქებზე აღიბეჭდა და ვერ გაცდა ამ ნიშნულს, უბრალოდ უსარგებლოა და მხოლოდ ისტორიას წარმოადგენს. უდიდესი მოღვაწენი და მოაზროვნენი ყოველდღიურად ცდილობდნენ თეორიების მოდერნიზებას. დისკუსიებსა და გონებრივ ომებში იბადებოდა საღი აზრი, რომელიც რეალობასთან ძალიან ახლოს იყო შესატყვისი. თუ ადრე შესაძლებელი არ იყო ის რომ არსებული თეორიები გამოსაცდელად გამოეყენებინათ, როგორც მაგალითი, დღეს ინოვაციებისა და განვითარების ეპოქაში ეს უკვე ხელმი-

საწვდომი და შესაძლებელია. არაქვს მნიშვნელობა რა რაოდენობის თეორიებს მოვიყვანოთ და გავაშალაშინებოთ, მთავარი ის არის, რომ დღეს უკვე 21-ე საუკუნეში, რომელიც ინოვაციებისა და პროგრესის საუკუნედ ითვლება, აუცილებლად მოიპოვება არსებულ თეორიებს ნაკოვანებები, იმისდამოუხედავად როდის ვის მიერ ან რა მიზნით იყო შემუშავებული. განვითარებას თან მოსდევს რიგი თავისებურებანი, რომლებიც ხასიათდებიან დადებითი ან უარყოფითი ტენდენციით. თეორია, რომელიც არ არის ამ განვითარების მატარებელი და პროგრესირებადი, შეუძლებელია ჩაითვალოს სრულფასოვან და ჯეროვანი გამოყენების თეორიებად. თანამედროვეობაში ამ თეორიების პრობლემა სწორედ ის არის, რომ მათ მიაღწიეს მწვერვალს კონკრეტულ დროს, კონკრეტულ მომენტში და უკვე მათი მოდერნიზება შეუძლებელია. თუ თეორიაში ოდნავადაც მაინც არ არსებობს შესწორების საშუალება, ის ვერ იქნება მორგებული თანამედროვეობას, რადგან სამყარო იმდენად ცვალებადი და არაპროგნოზირებადი გახდა, რომ მომავლის პროგნოზირება თითქმის შეუძლებელია. ადრე თუ მეცნიერები მუშაობდნენ თეორიათა კონკრეტულ რაოდენობაზე, აკრიტიკებდნენ მათ და შესაბამისად გამოჰყავდათ ერთიანი დოქტრინები, დღეს ეს უკვე ძალიან ძნელადმისაღწევი და რთულია. რთულია იმ გაგებით, რომ სახელმწიფოები მშვიდობისა და სოლიდარობისათვის კი არ იბრძვიან, არამედ პირველობისათვის. ადამიანების მოთხოვნილების ცვლილებებიც პირაპირ კავშირშია ამ თეორიათა სწორი განსაზღვრისაკენ. განვითარებულ მსოფლიოში ყოველივე ადამიანს სურს რომ განვითარება მისი შემავსებელი კომპონენტი გახდეს.

დასკვნა

გლობალიზაციის პირობებში, როდესაც რადიკალურად შეიცვალა მსოფლმხედველობა, როდესაც შესაძლებელი გახდა მეტი ეკონომიკური სარგებლის მიღება, აუცილებელი გახდა სხვა ახალი თეორიების ჩამოყალიბება. ამისათვის აუცილებელი შეიქნა იმ ადამიანური რესურსების გამოყენება, რომლებიც ყოველდღიურად ცდილობენ ახალ-ახალი გამოწვევების წინაშე რადიკალური ცვლილებების შემოთავაზებას, სხვადასხვა სიტუაციური ქეისების შემუშავებას და ამ ქეისების შესაბამისად უკვე ეკონომიკაში გაშვებას. თეორია რომელიც სახელმწიფოსათვის იქნება ეკონომიკური წინსვლის გარანტი, ჩაითვლება უპირატესად და შესაბამისად სახელმწიფოც შეძლებს სწორ ფოკუსირებას თუ სად როდის და როგორ არის ფუნქციონირება საჭირო. ამიტომ აუცილებელია დაისვას საკითხი, თუ რა არის არსებული თეორიების თანამედროვე პრობლემები, შესაბამისად ამ პრობლემების მოგვარების გზებიც.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მექვაბიშვილი ე. „თანამედროვე ეკონომიკური თეორიები“ (ლექციების კურსი), თბილისი 2016.
2. ჟვანია ნ. „საერთაშორისო პოლიტიკური ეკონომიკა“, თბილისი 2006
3. John Maynard Keynes “The General Theory of Employment, Interest and Money”, Publication Date: December 20, 2016